

2014 metų paveldo dienos „XX a. pradžios skonis“ Kėdainių rajone

Europos Tarybos programą „Europos paveldo dienos“ Lietuvoje koordinuoja ir organizuoja Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas) kartu su Lietuvos miestų bei rajonų savivaldybėmis, kultūros ir švietimo įstaigomis, kultūros paveldo objektų valdytojais, nevyriausybinėmis organizacijomis. Šių metų EPD tema „XX a. pradžios skonis“ skiriama pažinti su praėjusio amžiaus pradžia ir šio laikotarpio politinės, ekonominės ir mokslo situacijos atspindžiu kultūros pavelde.

2014 m. EPD temos „XX a. pradžios skonis“ renginiai Kėdainiuose buvo skirti Kėdainių rajono visuomenei, ypač jaunimui ir svečiams, siekiant supažindinti juos su XX a. pradžios aktualijomis: carinio laikotarpio pabaiga, nepriklausomos valstybės atkūrimu bei greta politinių procesų vykusiu kultūriniu gyvenimu bei materialiais jo ženklais, išlikusiais ir sunaikintais. Su renginių programa kėdainiečiai ir svečiai buvo supažindinti plakatu, kuriame pavaizduota stalinė lempa iš J. Paukštelio muziejaus.

Europos paveldo dienos Kėdainių rajone 2014 m. rugsėjo 19-21 d.

„XX a. PRADŽIOS SKONIS“

PROGRAMA

Rugsėjo 19 d. 16 val. Daugiatkultūris centras (Senosios Rinkos a. 12)
Pranešimas „Tarpukario Kėdainių modernas“. Skaitys – Kėdainių krašto muziejaus darbuotojas Algirdas Juknevičius.

Rugsėjo 20 d. 11 val. Didžiosios Rinkos aikštė
Ekskursija „Kėdainių miestas ir tarpukario architektūra“. Ekskursiją ves – VšĮ Kėdainių turizmo ir verslo informacijos centro gidė, kėfonių vadovė Edita Mongirdaitė.
Informacija tel. (8-347) 5 69 00.

Rugsėjo 21 d. 8 val. 40 min. Bvyka į Kauno Naujamiestį
Ekskursija „Nepriklausomos valstybės atkūrimo atspindžiai XX a. pradžios Kauno architektūroje“. Ekskursiją ves ir pranešimą skaitys – architektė-restauratorė Asta Prikočiūtė. Bvykimas nuo Kėdainių rajono savivaldybės administracijos pastato, J. Basanavičiaus g. 36.
Masinė registracija nuo rugsėjo mėn. 1 d., tel. (8-347) 6 95 78.

Vsi paveldo dienos renginiai ir ekskursijos nemokami. Renginius finansuoja Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos ir Kėdainių rajono savivaldybės administracija.

Daugiau informacijos:
Architektūros ir urbanistikos skyriaus vyr. specialistė Margita Rukšienė, tel. (8-347) 6 95 78.

Rugsėjo 19 dieną 2014 metų Europos paveldo dienų atidarydamas įvyko Daugiakultūriame centre, dalyvaujant rajono mero pavaduotojai Nijolei Naujokienei, kuri pasidžiaugė pristatoma Dailės mokyklos mokinių paroda ir pabrėžė, kad kiekvienais metais rajone vyksta paveldo dienos įvairiomis temomis ir Kėdainiai visada turi ką naujo pasiūlyti pamatyti ir išgirsti apie paveldą.

Mero pavaduotoja taria sveikinimo žodį

Dailės mokyklos mokinių darbų parodos
pristatymo plakatas

Dailės mokyklos direktorės pavaduotoja Jovita Buinevičienė pristatė mokinių 52 piešinių parodą

Pranešimą „Tarpukario Kėdainių modernas“ Kėdainių krašto muziejaus archeologas Algirdas Juknevičius pradėjo filmo „Spalvota Lietuva 1938 m.“ ištrauka, kurioje užfiksuoti vaizdai iš tarpukario Lietuvos miestų ir krašto modernios architektūros pastatų ir statinių statybų – visuomeninių pastatų, privačių kotedžų, tiltų. Filmu kadruose užfiksuota Laikinosios sostinės Kauno architektūra, modernūs Kėdainių gimnazijos ir apskrities ligoninės pastatai, išpuodingi Raudondvario tilto per Nevėžį ir Lyduvėnų geležinkelio tilto per Dubysą vaizdai. Ekspresyvūs filmo kadrai ir darniai sukomponuota kariljono varpų muzika perteikia veržlų jaunos Nepriklausomos Lietuvos siekį kurti modernią Valstybę bei nepriekaištingą epochos skonį.

Po filmo peržiūros A. Juknevičius pristatė tarpukarį (1918–1940 m.), kuris buvo vienas reikšmingiausių Kėdainių ekonomikos, plėtros ir architektūros laikotarpiu. „Kėdainiuose modernaus požiūrio į miesto plėtrą ir statybą pradininku buvo šveicarų kilmės architektas Eduardas Peyeris, 1922 m. parengęs miesto rekonstrukcijos planą. Jo sumanymas buvo įgyvendintas tik iš dalies: suformuota ištuštėjusi buvusios Radvilų dvarvietės teritorija ant dešinėsios viršutinės Nevėžio terasos, išplatinta Josvainių gatvė ir apstatyta liaudiškos architektūros mediniais bei istorizmo stiliaus mūriniais namais. Pastarasis stilius, kuriam būdingas bokštelių, erkerių, mezoninų ir mansardų komponavimas XX a. antrajame ir trečiajame dešimtmėčiuose išpopuliarėjo daugelyje Europos šalių. Lietuvoje jį kūrė iš Rusijos sugrįžę architektai.

Istorizmo stiliaus bruožus Kėdainiuose reprezentuoja 1923 m. prie Kranto 1-oios g. pastatyta spaustuvė (dabar Č. Milošo g. 5), 1924 m. prie Gedimino (dabar Didžioji) g. pastatytas pirmasis kino teatras „Milda“ (dabar kavinė „32 ratai“), 1926 m. prie Stoties (dabar S. Dariaus ir S. Girėno) g. išmūrytas raudonų plytų namas (dabar Aušros g. 1) ir 1927 m. Didžiosios Rinkos aikštės šiauriniame pakraštyje pastatytas dviejų aukštų mūrinis namas su dailiu erkeriu (dabar Didžioji g. 2)“ teigė pranešėjas.

A. Juknevičius pristato Kėdainių tarpukario moderną

Aušros g. 1

Rugsėjo 20 dieną rinkomės Didžiosios rinkos aikštėje prie paminklo Jonušiui Radvilai. Čia mūsų laukė autobusiukas, kuriuo vykome į Vydūno g. ir apžiūrėjome J. Paukštelio namą, pastatytą pagal architekto B. Elsbergo projektą, S. Dariaus ir S. Girėno g. apžiūrėjome išlikusius modernio stiliaus pastatus, grįždami užsukome į Kėdainių miesto parką ir apžiūrėjome minaretą. Ekskursiją „Kėdainių miestas ir architektūra tarpukariu“ vedė VšĮ Kėdainių turizmo ir verslo informacijos centro gidė, kelionių vadovė Edita Mongirdaitė. Buvo pasakojama apie Kėdainių miesto plėtros planus. Naujiems namams statyti suplanuoti 7 kvartalai Stoties (dab. J. Basanavičiaus g.) šiaurės vakarų pusėje už ligoninės, buvusiose dvaro žemėse. Senamiesčiui skiriamas didelis dėmesys: daugelis namų rekonstruoti, atstatyti, perstatyti ar naujai pastatyti. Miesto plėtra ypač suintensyvėjo po 1931 m. 1937 metais parengtas „mūro rajono projektas“, pagal kurį dešiniajame Nevėžio krante, tarp Smilgos, Radvilų ir Lauko gatvių, taip pat palei Stoties gatvę (dabartinė J. Basanavičiaus g.) iki Smilgos, leista statyti tik mūrinius namus. Naujai

suplanuotame naujamiestyje suplanuota 400 naujų sklypų, kuriuose iki 1937 m. pastatyti 154 namai. Grįžę apžiūrėjome Kėdainių senamiestyje išlikusius motorinius malūnus, tai unikalūs architektūros paminklai, Mikalojaus Daukšos biblioteką (tarpukariu apskrities valdyba, 1920 m. biblioteka, 1922 m. – muziejus), Kranto II g. kvartalas (suformuotas N. Rozenkvisto po 1914 m. gaisro) Kėdainių spaustuovę Č. Milošo g., pirmąjį kino teatrą Kėdainiuose Didžiojoje g. (1920 m.), Vieversio kliniką (1937 m.), buv. knygynas „Spaudos fondas“ ties Didžiosios/Josvainių g. kampu, buv. kavinė „Karališkieji kiškiai“ (XX a. III dešimt.) – pastatas Josvainių/Didžioji g. (1934 m.), modernio stiliaus Šaulių sąjungos būstinė Radvilų g., Autobusų stotis (atstatyta, dabar Lietuvos paštas) ir kt.

Didžiosios rinkos aikštėje

Senamiestyje

Rugsėjo 21 dieną pilnas autobusas – 54 kėdainiečiai išvykome į pažintinę ekskursiją po Kauno Naujamiestį. Tema „Nepriklausomos valstybės atkūrimo atspindžiai XX a. pradžios Kauno architektūroje“ ekskursiją vedė architektė restauratorė Asta Prikockienė. „Tai yra laikotarpis tarp pirmojo ir antrojo pasaulinių karų, apimantis daugiau nei 20 metų – 1918–1939m. Tuo metu visoje Lietuvoje buvo statomi pačių įvairiausių stilių ir paskirties pastatai. Bet akivaizdžiai pats didžiausias fenomenas – Kauno architektūra ir dabar, beveik po šimto metų, galinti būti kultūros, išraiškos ir kokybės pavyzdžiu“ teigė pranešėja. Ekskursiją pradėjome nuo Prisikėlimo bažnyčios, Žemaičių g.31 (1933–40 m., architektas Karolis Reisonas, modernizmas). Tai žymiausias ir moderniausias sakralinis pastatas tarpukario Lietuvoje, tautos prisikėlimo ir nepriklausomybės simbolis. Novacija pasaulinėje bažnyčių statybos istorijoje buvo plokščias stogas – terasa, skirta apeigoms. Joje gali tilpti du tūkstančiai maldininkų, viduje – trys. Iki sovietų okupacijos 1940m. nebuvo baigta įrengti. 1952 m. perdirbta į radijo gamyklą. 1988 m. grąžinta tikintiesiems. Per 1989–2006 m. atstatyta (architektai – Henrikas Žukauskas, Algimantas Sprindys). Apžiūrėjome bažnyčios kolumbariumą.

Prisikėlimo bažnyčios terasoje

Nusileidus funikulieriumi

Funikulieriumi nusileidome į V. Putvinskio gatvę, kurioje buvome supažindinti su daugybe modernizmo pastatų: tai gyvenamieji namai, Kauno menininkų namai. Toliau keliavome pro V. Didžiojo karo muziejų, Filharmoniją, Lietuvos banką, Centrinį paštą, Kauno muzikinį teatrą, Kauno m. savivaldybę ir kt.

Prie Filharmonijos

Prie Kauno m. savivaldybės

Įdomiai ir turiningai ekskursiją vedė architektė restauratorė Asta Prikockienė

Visų renginių lankytojams buvo išdalinta brošiūra, išleista lietuvių ir anglų kalbomis, „Tarpukario Kėdainių modernas“.

Visi renginiai ir ekskursijos buvo nemokami. Renginius finansavo Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos ir Kėdainių rajono savivaldybės administracija.

Parengė Margarita Rukšienė, Kėdainių rajono savivaldybės vyr. specialistė